

kromě zajištění pozemku pro výstavbu starobrněnského kláštera cisterciáček⁸⁷ potvrdil král Alžbětě řadu jejích majetkových transakcí, z nichž mnohé souvisely se založením a výstavbou téhož kláštera.⁸⁸

Alžběta měla na ochranu svých zájmů od poloviny druhého desetiletí po svém boku Jindřicha z Lipé. Ekonomické propojení a vzájemnou důvěru ve finančních záležitostech lze sice ze silné citové vazby milenců předpokládat, ale přímo doložitelné je například listinou z 8. května 1325. Podle ní měl král 1000 hřiven dlužných Rejčce zaplatit v určeném termínu v případě její nepřítomnosti buď Jindřichovi z Lipé staršímu nebo jeho synovi Jindřichovi mladšímu.⁸⁹ Z obsahu listiny jsou zřejmé finanční možnosti královny vdovy Rejčky, která půjčovala vysoké sumy a zavazovala si dlužníky včetně krále.

Kromě otevřené ruky nastavoval král i sluch přimlívám mileneckého páru, Alžběty a Jindřicha. Na přání Alžběty zrušil mýto pro pěší, kteří neměli žádné zboží a procházeli Rousínovem patřícím ke Špilberku.⁹⁰ Podobně na žádost její a Jindřichovu osvobodil od berně tři hřiven ze dvora Jeneč Mikuláše, syna Jindřicha Planera, pražského patricije.⁹¹

V době, kdy král překypoval všestrannou velkorysostí vůči milenecké dvojici žijící na Moravě, jeho manželka Eliška v Bavorsku i se svými novorozenými dvojčaty strádala. Po jejím útěku za dcerou Markétou do Bavor⁹² „král Jan na podnět některých šlechticů Českého království, kteří nenávidí tu královnu, odňal přemnoho statků, a věnoval je svým šlechticům, anebo je zastavil na zápisy. Dosud se, bohužel, ukazují zřejmé známky, že král nežije ve shodě s královnou. Druhá však Alžběta, někdy královna, zvaná Hradecká, těší se velké přízni před očima královými ne bez pohoršení mnohých“.⁹³ V cizině žila Přemyslovna z milosti svého zetě Jindřicha Dolnobavorského a přilepšovala si zřejmě z peněz, získaných zastavováním cenných předmětů, které se asi snažila po návratu do vlasti podle možností vykupovat. Například v roce 1327 se jí podařilo vyplatit klenoty, zastavené kdysi u rezenského měšťana Gottfrieda Bohatého.⁹⁴ Tím ovšem narůstala vydání, která byla při všech jejích zakladatelských, donátorských a stavebních aktivitách nad její finanční možnosti. Jediným východiskem byl opět prodej nebo zastavování statků. Například v témže roce, kdy vykoupila klenoty, zastavila už výše zmíněné zboží za 170 kop.⁹⁵ Téměř přímo úměrně tomu, jak královna vdova Rejčka bohatla, panující královna Eliška Přemyslovna chudla.

Královská rodina Přemyslovny a Lucemburka

Rodičovská láska

Při zamyšlení nad citovými vazbami rodičů k dětem nelze vzít beze zbytku za svůj extrémní názor, podle něhož mateřská láska ve středověku neexistovala a středověká rodina neplnila svou citovou funkci.¹ I když nepopíratelně je v evropském latinském středověku rodičovský cit z mnoha důvodů těžko srovnatelný s jeho silou v moderní době, nelze ho zcela popřít ani u otce, zvláště pak u matky. To vše u vědomí, že moderní ženy, žijící dnes v oblasti někdejší středověké latinské Evropy, nerodí na doraz svých reprodukčních možností,² rodičovství je většinou plánované a děti se stávají chráněnou vzácností. Úmrtnost dětí i rodiček je nízká a o život každého ohroženého dítěte svádějí lékaři tuhý boj, odpovídající úrovni a možnostem současné lékařské vědy. Naproti tomu ve středověku rodily ženy nepřetržitě a se smrtí dětí se jaksi počítalo. Mnohé umíraly při porodu často i se svou matkou, které nezřídka pomohla do hrobu sama porodní bába. Svou daň si ovšem vyžadovaly i hlad, nedostatečná hygiena, výbuchy morových i jiných epidemií (např. lepra, tanec sv. Víta ap.) a pandemií, proti nimž byli bez očkovacích látek naprosto bezmocní i univerzitně vzdělaní lékaři, natož neškolení léčitelé, opírající se pouze o zkušenosti. Vzhledem k nižší odolnosti řádila tak smrt v řadách kojenců ještě více než v dospělé populaci,³ aniž by vyvolávala u rodičů pocity beznaděje a zoufalství. Svědčila by o tom i suchá zpráva kronikáře o úmrtích a pohřbech Eliščiných dětí, téměř půldruharočního Přemysla Otakara († 20. 4. 1320) a stejně staré Elišky († srpen 1324), kterou nedoprovázela zmínka o prolitých slzách nebo výbuchu bolesti. Výpověď o postoji dospělých k úmrtí kojenců a batolat lze vyčíst za vzletnými slovy burgundského Filipa III. Dobrotivého, pronesenými poté, co se dověděl